

Monety kolekcjonerskie

roku emisji: 2004. U dołu napis: 10 Zł / RZECZPOSPOLITA / POLSKA. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Na sztaludze stylizowany wizerunek barwnego obrazu przedstawiającego napis: ASP. Poniżej paleta z dwoma pędzlami. W tle z lewej strony prasa graficzna i rzeźba kobiety; za nimi stylizowane obrazy na sztalugach. U góry półkołem napis: 100-LECIE AKADEMII SZTUK PIĘKNYCH W WARSZAWIE.

Projektant monety: *Roussanka Nowakowska*

nominał	200 zł
metal	900/1000Au
stempel	lustrzany
średnica	27,00 mm
masa	15,5 g
wielkość emisji (nakład)	5 000 szt.

Awers: Fragment stylizowanego obrazu na sztaludze przedstawiającego dziedziniec Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, u dołu wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-04, poniżej napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA / 200 Zł. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Wizerunek konnego posągu Bartolomea Colleonego z dziedzińca Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W tle: z lewej strony konary drzew, z prawej fasada budynku Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Z prawej strony posągu napis: 100-LECIE / AKADEMII / SZTUK / PIĘKNYCH / W WARSZAWIE / 1904-2004.

Projektant monety: *Roussanka Nowakowska*

nominał	2 zł
metal	stop CuAl5Zn5Sn1
stempel	zwykły
średnica	27,00 mm
masa	8,15 g
wielkość emisji (nakład)	850 000 szt.

Awers: Wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej, po bokach orła oznaczenie roku emisji: 20-04, pod orłem napis: Zł 2 Zł, w otoku napis: RZECZPOSPOLITA POLSKA poprzedzony oraz zakończony sześcioma perełkami. Pod lewą łapą orła znak mennicy: $\frac{m}{w}$.

Rewers: Wizerunek stylizowanego obrazu przedstawiającego dziedziniec Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Z prawej strony dłoń na tle ozdobnego reliefu, poniżej obrazu dłoń trzymająca paletę i dwa pędzle. Wokół napis: 100-LECIE AKADEMII SZTUK PIĘKNYCH W WARSZAWIE.

Na boku: Ośmiokrotnie powtórzony napis: NBP, co drugi odwrócony o 180 stopni, rozdzielony gwiazdkami.

Projektant awersu: *Ewa Tyc-Karpińska*
Projektant rewersu: *Roussanka Nowakowska*

Monety zostały wyprodukowane w Mennicy Państwowej SA w Warszawie.

Skład i druk: *Drukarnia NBP*

W dniu 18 października 2004 r. Narodowy Bank Polski wprowadza do obiegu monety kolekcjonerskie, upamiętniające 100-lecie Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, o następujących nominacjach:

- 200 zł – wykonana stemplem lustrzanym w złocie;
- 10 zł – wykonana stemplem zwykłym w srebrze;
- 2 zł – wykonana stemplem zwykłym w stopie CuAl5Zn5Sn1, zwanym Nordic Gold.

Warszawska Szkoła Sztuk Pięknych od początku swego istnienia nadawała ton życiu artystycznemu Warszawy, skupiała i kształciła wybitnych plastyków. Powstała w sytuacji, kiedy

samodzielne istnienie jedynej publicznej szkoły artystycznej Warszawy – Klasy Rysunkowej – było zagrożone. Po śmierci jej założyciela, Wojciecha Gersona, planowano bowiem przemianowanie jej na filię Akademii Petersburskiej. Można zatem powiedzieć, że Szkoła Sztuk Pięknych powstała nie tylko z troski o wykształcenie artystyczne społeczeństwa Warszawy, ale też z pobudek patriotycznych. W Ustawie Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych z 14 września 1902 r. w artykule 1 określono cele przyszłej szkoły: „Warszawska Szkoła Sztuk Pięknych ma na celu kształcenie artystów: malarzy, rzeźbiarzy i rysowników dla potrzeb wytwórczości

Awers: W centralnej części, na tle dziedzińca Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, wizerunek orła ustalony dla godła Rzeczypospolitej Polskiej. Poniżej orła, z prawej strony oznaczenie

artystycznej i artystyczno-przemysłowej, a także ogólnie ma sprzyjać rozwojowi artystycznemu ludności miejscowej”. Tym wartościom hołdowano zawsze, niezależnie od losów szkoły, jej reorganizacji czy zmian personalnych. W stuletniej historii uczelni odcisnęły się burzliwe dzieje XX wieku, wojny i zmiany ustrojowe naszego kraju. Szkoła była dziełem malarza Kazimierza Stabrowskiego, wychowanka Akademii Petersburskiej, i skupionych wokół niego obywateli, przedstawicieli arystokracji, ziemiaństwa i wolnych zawodów. Pierwsze starania podjęto w 1902 r. Od początku chodziło o otwarcie szkoły niepublicznej, ponieważ tylko taki status chronił ją przed rusyfikacją. Spośród ludzi zgromadzonych wokół Kazimierza Stabrowskiego wielkie zasługi przy organizacji szkoły położył przyjaciel Stabrowskiego, inżynier Stanisław Kierbedź. Oficjalnie uczelnię otwarto 8 marca 1904 r. jako Szkołę Sztuk Pięknych. Pierwszym Dyrektorem został Kazimierz Stabrowski, a na czele Komitetu Opiekuńczego Szkoły stanął Maurycy Zamoyski. Byli w nim też inni znani obywatele, m. in. Adam Krasiński i lekarz dr Teodor Dunin. Szkoła utrzymywała się ze składek prywatnych – już w kwietniu 1903 r. sto sześćdziesiąt osób ze sfer ziemiańskich, przemysłowych i inteligentnych zadeklarowało 45.610 rubli. Pierwszymi profesorami uczelni – oprócz Kazimierza Stabrowskiego – byli młodzi artyści, wybitni przedstawiciele polskiego modernizmu przełomu XIX i XX w., malarze: Ferdynand Ruszczyk, Konrad Krzyżanowski, Karol Tichy i rzeźbiarz Ksawery Dunikowski. Każdy z nich zajął znaczące miejsce w historii sztuki polskiej. Najdłużej pracował w Szkole Karol Tichy, do 1939 r.; inni opuścili ją po kilku latach, a ich miejsce zajmowali również wybitni artyści. Zajęcia odbywały się w kilku miejscach Warszawy. Początkowo główny budynek mieścił się przy ul. Wierzbowej 8 z kilkoma dużymi pracowniami malarskimi, pomieszczeniem dla warsztatów tkackich i salą do projektowania. Do tego dochodziły jeszcze dwa pokoje przy ul. Hożej 35, gdzie Karol Tichy i Ksawery Dunikowski mieli swoje pracownie. Taki stan trwał do 1909 r., kiedy z powodu braku pieniędzy zlikwidowano pracownie przy ul. Wierzbowej, a zajęcia prowadzono tylko na Hożej oraz w mieszkaniach profesorów. Problemy lokalowe znikły dzięki hojności Stanisława i Eugenii Kierbedźów, którzy wydzierżawili od miasta parcelę i opłacili budowę budynku, zaprojektowanego specjalnie na potrzeby szkoły. W 1915 r. przeniesiono się do nowego gmachu przy Wybrzeżu Kościuszkowskim 37. Od początku Szkoła cieszyła się dużą popularnością; w 1904 roku przyjęto 157 uczniów. Nowością była koedukacja, nieznaną wtedy Akademii Krakowskiej, gdzie dziewczęta oficjalnie dopuszczono do nauki dopiero w 1920 r. W warszawskiej SSP dziewczęta stanowiły często ponad połowę uczniów. Stabrowski w 1907 r. pisał: „Zgodnie z pierwotnym założeniem podkreślano powiązania Szkoły z rzemiosłem. Wobec wysoko stojących i uprawiających sztukę czystą Akademii, tak krakowskiej jak i petersburskiej, nie chcemy wyłącznie tego samego typu szkoły otwierać, a pragniemy w szerszej mierze uwzględnić sztukę stosowaną do przemysłu... Nie przeto, byśmy ponizac chcieli pojęcie sztuki i rzemieślnicza ją uczynić, lecz przeciwnie, rozwijając ku sztuce rzemiosła”. Na tym właśnie oraz na koedukacji polegała programowa odrębność uczelni. Zgodnie z deklaracją programową w Szkole, oprócz pracowni malarstwa i rzeźby istniały dwie pracownie sztuki stosowanej: jedna od 1905 r. Tomasza Pajzderskiego, a rok później druga – Edwarda Trojanowskiego. Wytwarzano w nich witraże, projekty abażurów i lamp, wzory kilimów, grafikę reklamową, ceramikę. Poza zajęciami praktycznymi z malarstwa, rzeźby, grafiki i sztuki stosowanej wprowadzono również przedmioty teoretyczne, takie jak anatomia, historia sztuki, którą wykładał Eligiusz Niewiadomski, nauka perspektywy, fizyka. W czasie letnich wakacji obowiązkowe były

plenery; Konrad Krzyżanowski wyjeżdżał ze swymi uczniami do Arkadii, Zwierzynka, Istebnej, Ruszczyk urządził je w Warszawie w Łazienkach, na Solcu, Saskiej Kępie, we Włochach pod Warszawą, czy w Kazimierzu nad Wisłą. Dzięki Eugenii Kierbedziowej, która ofiarowała gościć studentom w swoim majątku Rybiniszki w Guberni Witebskiej, możliwe były wyjazdy zimowe. Szkoła prowadziła także niedzielne i wieczorne kursy rysunku dla rzemieślników i dzieci.

Trudne warunki życia w czasie pierwszej wojny światowej pogorszyły sytuację finansową Szkoły, która będąc uczelnią prywatną korzystała głównie z zasiłków ze strony miasta, a od 1919 r. z kasy państwowej. Zła sytuacja materialna doprowadziła do zawieszenia właściwych zajęć w szkole. Budynek przy Wybrzeżu Kościuszkowskim wynajęto w latach 1918-1921 na prowadzenie Państwowych Kursów Pedagogicznych dla Nauczycieli Rysunku, organizowanych przez Ministerstwo Kultury. Prowadzili je profesorowie związani ze Szkołą. Kierownikiem kursów i nauczycielem malarstwa był Karol Tichy, rzeźbę prowadził Tadeusz Breyer, a historię sztuki wykładał Eligiusz Niewiadomski i Stanisław Noakowski. Jednocześnie starano się o upaństwowienie Szkoły.

Państwową już, Warszawską Szkołę Sztuk Pięknych powołano w 1922 roku. Jednocześnie starano się o przyznanie Szkole statusu uczelni akademickiej. Tytuł Akademii otrzymała w 1932 r., a w 1934 r. przyznano jej pełne prawa akademickie. Do 1932 r. na czele szkoły stał dyrektor, następnie zaś rektor Akademii. Pierwszym dyrektorem został Karol Tichy, następnie to Józef Czajkowski, Miłosz Kotarbiński, Władysław Skoczylas. Pierwszym rektorem był Tadeusz Pruszkowski, kolejnym – do 1939 r. – był Władysław Jastrzębowski. Początkowo nauka trwała pięć lat; trzy pierwsze lata to nauka ogólna, dwa następne to nauka w określonej pracowni mistrza. W latach 30. skrócono naukę, dzieląc studia na dwa lata wstępne i dwa lata specjalizacji. Trzon Akademii stanowiły pracownie malarstwa, rzeźby, grafiki, sztuki stosowanej, a jako piątą specjalizację utworzono pedagogikę artystyczną. Były też zajęcia z grafiki książkowej, literatury, malarstwa dekoracyjnego, stolarstwa, tkactwa, ceramiki, dekoracji teatralnych. Program szkoły był jednym z najlepszych programów szkolnictwa artystycznego okresu międzywojennego w Europie. Na Międzynarodowej Wystawie Sztuk Dekoracyjnych i Przemysłu Współczesnego w Paryżu w 1925 r. właśnie za program nauczania Szkoła Sztuk Pięknych otrzymała złoty medal, a dwanaście lat później na wystawie światowej „Sztuka i Technika” wielu jej absolwentów zdobyło ważne nagrody. Była uczelnią prowadzoną przez wybitnych artystów i pedagogów, często także zaangażowanych w życie publiczne kraju. Należeli do nich m. in. Karol Tichy, Władysław Skoczylas, Tadeusz Pruszkowski, Wojciech Jastrzębowski, Tadeusz Breyer, Stanisław Bartłomiejczyk, Leonard Pękalski, Felician Szczęsny Kowarski. W każdej dziedzinie artystycznej kładziono duży nacisk na naukę warsztatu i jednocześnie samodzielność myślenia. Studenti wraz z profesorami tworzyli prężne środowisko akademickie; sławne były bale i szopki Akademii, letnie plenery w Kazimierzu nad Wisłą czy w Nowym Mieście nad Pilicą. Kolejne roczniki uczniów Tadeusza Pruszkowskiego opuszczając Akademię tworzyły grupy artystyczne, które zdecydowanie zaznaczyły się w historii sztuki okresu międzywojennego. Z warszawskiej Akademii wyszło wielu wybitnych malarzy, rzeźbiarzy, grafików, artystów związanych z różnymi dziedzinami rzemiosła, którzy współtworzyli warszawską odmianę stylu lat trzydziestych.

Wybuch II wojny światowej przerwał życie szkoły. Zginęli profesorowie: Mieczysław Kotarbiński, Tadeusz Pruszkowski, Leonard Pękalski, zmarł Karol Tichy, a ostatni rektor uczelni, Władysław Jastrzębowski,

powrócił z emigracji dopiero w 1947 r. Pierwszym powojennym rektorem został znany grafik, przedwojenny profesor uczelni, Stanisław Ostoja Chrostowski; jemu też powierzono organizację zniszczonej uczelni. Sytuacja materialna szkoły była trudna. Gmach Akademii przy Wybrzeżu Kościuszkowskim 37 został zniszczony. Zajęcia odbywały się w kilku miejscach miasta. Obecna siedziba Akademii – pałac Raczyńskich przy Krakowskim Przedmieściu – przyznano w 1947 r., ale dopiero w 1951 r. przekazano do użytku cały wyremontowany zespół pałacowy.

Początkowo w reaktywowanej ASP przeważały tendencje do rozwijania przede wszystkim sztuki czystej – malarstwa z grafiką i rzeźbą. Ten kierunek reprezentowali profesorowie Jan Cybis, Eugeniusz Eibisch, Zbigniew Tomorowicz, dawni kapiści, wychowankowie Akademii Krakowskiej, którzy przed 1939 r. stali w opozycji do programu szkoły warszawskiej. Ta sytuacja nie trwała długo, ponieważ program nauczania narzuciły władze partyjne. Na zjeździe rektorów i delegatów szkół plastycznych w Nieborowie w kwietniu 1950 r. określono zasady realizmu socjalistycznego i ten kierunek uznano za obowiązujący w sztuce, a więc również w Akademii. Wprowadzono dla studentów i profesorów dyscyplinę pracy i szkolenia ideologiczne, odizolowano od kontaktów ze współczesną sztuką Zachodu. W 1950 r. nastąpiła reorganizacja struktury szkoły – Akademię Sztuk Pięknych połączono z Państwową Wyższą Szkołą Sztuk Zdobniczych, uczelnią nastawioną przede wszystkim na sztukę użytkową. Zmieniono nazwę Akademii na Akademię Sztuk Plastycznych, z ośmioma wydziałami: Malarstwa, Rzeźby, Grafiki, Architektury wewnątrz, Konserwacji zabytków, Tkactwa, Scenografii i Pedagogiki. Zwolniono profesorów, którzy prezentowali niezależność myślenia.

Kolejne zmiany w ASP nastąpiły wraz z „odwilżą” w 1956 r. W 1957 r. przywrócono tradycyjną nazwę Akademia Sztuk Pięknych. Wcześniej, w 1952 r., przywrócono do pracy Artura Nachta-Samborskiego, a w 1957 r. Jana Cybisa, profesorów o wielkim autorytecie artystycznym. Oznaczało to ponowne dojście do głosu kierunku kolorystycznego w malarstwie zgodnie z dewizą Cybisa, że „płótno nie powinno być wykonane, ale rozstrzygnięte po malarzku”, oraz ustalenie hierarchii stosunków wewnątrz uczelni opartych na relacji mistrz – uczeń. Rozszerzono i pogłębiono kontakty międzynarodowe. Jednocześnie w Akademii wzrosło zainteresowanie sztuką abstrakcyjną. Z uczelnią związali się m. in. Aleksander Kobzdej, Bogusław Szwacz, Jerzy Tchórzewski, Roman Owidzki, Stefan Gierowski. W roku akademickim 1959/1960 rektorem został Marian Wnuk, pod którego kierownictwem Akademia skonsolidowała się; podejmowano nowe inicjatywy. Rozwinęły się kierunki architektury wewnątrz i wzornictwa przemysłowego. Międzynarodową sławę zyskała polska szkoła plakatu. W 1966 r. profesor Akademii, Józef Mroszcak powołał do życia Międzynarodowe Biennale Plakatu. W 1972 r. powstało Podyplomowe Studium Scenografii, kierowane przez Józefa Szajnę.

Dzisiejsza Akademia Sztuk Pięknych jest spadkobierczynią Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych. Ma sześć wydziałów: Malarstwa, Rzeźby, Grafiki, Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki, Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego. Zatrudnia ponad 270 nauczycieli akademickich, współpracuje z wieloma uczelniami artystycznymi w Europie.

Irena Bal

Wszystkie monety kolekcjonerskie są prawnym środkiem płatniczym w Polsce.